

GURRE-DALOK

I.

WALDEMAR

Az alkony elpárologtat immár minden hangot
A tengerről s a szárazföldről,
A szálló felhők megpihentek
Jólesőn az ég peremén.
Néma béke zárja be az erdő
Szellős kapuit,
És a tenger tiszta hullámai
Nyugalomba ringatták magukat.
Nyugaton a nap
Ledobja bíbor pompáját
És a folyóágyban
A másnap pompájáról álmodik.
Levél sem rezdül
Az erdő díszes házában,
Legkisebb nesz sem hallik;
Pihenj, lelkem, pihend ki magad!
És minden hatalom elmerült
Önnön álmai ölébe,
És visszatérek önmagamhoz
Csöndes békével, gondtalan.

TOVE

Ó, mikor a hold sugarai nesztelen siklanak,
És béke és nyugalom árad el mindenben,
A tenger nem víznek tűnik,
És az erdő sem bokornak és fának.
Nem felhők, mik az eget díszítik,
És nem völgyek és dombok a föld színét,
És nem forma és színek játéka, csak futó hab,
És minden Isten álmának visszfénye csak.

WALDEMAR

Ló! Lovam! Mit ballagsz oly renyhén!
Nem is, látom, az út szaporán fut
Patáid alatt.
De ennél is jobban kell sietned,
Még csak az erdő közepén jársz,
És én azt hittem, haladéktalan
Beugratok Gurréba.
Most ritkul az erdő, már látom
Ott a várat, amely Tovémat rejti,
Míg hátunk mögött az erdő
Sötét fallá összeáll;
De te rohanj csak tovább!
Nézd! Az erdő árnyai kinyúlnak

Messze a mező és a mocsár fölé!
Mielőtt eléri Gurre földjét,
Nekem Tove kapuja előtt kell állnom.
Mielőtt a hang, mi hangzik,
Elcsöndesül, hogy soha többé ne szóljon,
Fürge patáidnak, vágatóknak,
Gurre hídján kell dobogniuk;
Mielőtt a hervadt levél – ott libeg –
Lehullana a patakba,
Nyihogásodnak Gurre udvarában
Kell vígan visszhangoznia...
Az árny nyúlik, a hang elcsöndesül,
Most hullhatsz levél, alászállhatsz immár:
Volmer meglátta Tovét!

TOVE

Csillagok ujjonganak, a tenger fénylik,
Dobogó szívét a parthoz szorítja,
Levelek zizzennek, reszket harmatdíszüik,
Tengeri szél ölel engem víg tréfával,
Szélkakas dalol és a tornyok bólogatnak,
Legények lépdelnek peckesen, tekintetük lángol,
Dagadó keblük buja étellel telve,
Virágzó lányok vágyát hiába fékeznék,
Rózsák távolba kémlelni igyekeznek,
Fáklyák lobognak s jókedvvel világítanak,
Az erdő egyszerre kitarja ösvényét,
Halld, a városban most kutyák ugatnak.
És a lépcső emelkedő hullámai
A kikötőbe viszik a fejedelmi hőst,
Míg ő a legfelső lépcsőfokon
Kitárt karomba omlik.

WALDEMAR

Nem táncolnak úgy az angyalok Isten trónja előtt,
Ahogyan most a világ táncol előtttem.
Nem hangzik oly kedvesen hárfájuk hangja,
Ahogyan Waldemar lelke szól hozzád.
De nem ült Krisztus sem büszkébben Isten mellett
A megváltás hosszú harca után,
Mint amilyen büszkén s királyi módra ül
Waldemar kicsi Tove oldalán.
Nem vágnak jobban a lelkek
Az üdvösséghez vezető útra,
Mint én vágytam csókjaidra, amikor Öresund felől
Gurre tornyait láttam ragyogni.
És nem cserélném el falait
És kincset, mit hűségesen őriznek,
A menny ragyogásáért és süketítő zengéséért,
És mind a szent seregekért!

TOVE

Most mondom neked először:
„Volmer király, szeretlek!”
Most csókollak meg először,
És köréd fonom karomat.
És ha szólsz: mondtam ezt már,
És csókjaimmal is megajándékoztalak,
Úgy szólok: „A király bolond,
Ki futó semmiségekre emlékezik”.
És mondd: „Biztos ilyen bolond vagyok”,
Úgy szólok: „A királynak igaza van”.
De mondd, nem, nem vagy az,
Úgy szólok: „A király rossz”.
Mert minden rózsámat halálra csókoltam,
Miközben rád gondoltam.

WALDEMAR

Éjfél van,
És boldogtalan szellemek
Kelnek ki elfeledett, beroskadt sírjuktól
És vágyakozva néznek
A vár gyertyái és a kunyhók fényei felé.
És a szél gúnyolódva viszi felénk
A hárfa hangját, a kelyhek csengését
És a szerelmes dalokat.
És ők tovatűnnek, és sóhajtanak:
„Időnk letelt.”
Fejem élő hullámokon ring,
Kezem egy szív verését érzi,
Élettől duzzadva árad rám
Izzó csókok bíboresője,
És ajkam ujjong:
„Ez az én időm!”
De az idő repül,
És éjféli órán
Fogok elmúlni
Egyszer majd halottként,
Szorosra húzom majd halotti leplem
Magamon a hideg szelek ellen,
És vonszolom magam tovább a kései holdfényben
És fájdalomtól gúzsba kötve
A súlyos fejfa-keresztel
Kedves nevedet
A földbe karcolum,
És lerogyok, és sóhajtom:
„A mi időnk letelt!”

TOVE

Szerelmes pillantást küldesz felém

És lesütöd szemed,
De a pillantás kezed kezembe szorítja,
És a szorítás elhal;
De szerelemébresztő csókként
Kezemet ajkamra teszed.
Tudsz-e még sóhajtani a halál kedvéért,
Ha egy tekintet felizzhat
Akár egy lángoló csók?
A fénylő csillagok odafent az égen
Bizony sápadnak, ha eljön a hajnal,
De éjfélkor mindig újra felizzanak
Örök pompában.
Oly rövid a halál,
Mint nyugodt szunnyadás
Szürkülettől pirkadatig,
És ha fölébresz:
Melletted az ágyon
Új szépségében
Látod sugározni
Az ifjú menyasszonyt.
Ürítsük hát
Az aranykelyheket rá,
A csodásan megszépítő halálra:
Mert úgy megyünk a sírba,
Ahogyan mosoly hal el
A boldog csókban!

WALDEMAR

Te csodálatos Tove!
Általad oly gazdag vagyok,
Hogy kívánságom sincs már.
Oly könnyű a szívem,
Gondolataim oly tiszták,
Éber béke tölti be lelkemet.
Oly csönd van bennem,
Oly különös csönd.
Az ajkon már hídverőként ott a szó,
De elnyugszik ismét.
Olyan ez, mintha szívem
Szíved ritmusára verne,
Mintha lélegzetem, Tove,
A te kebledet emelné.
És látom, ahogyan gondolataink
Megszületnek és egyesülnek,
Mint a felhők, ha találkoznak,
És egyesülten ringatóznak változó alakokban.
És lelkem csendes, nyugodt,
Szemedbe nézek, és hallgatok,
Te csodálatos Tove!

AZ ERDEI GALAMB ÉNEKE

Gurre galambjai! Gyász kínoz engem,
Az úttól már, hogy jöttem, a szigeten át!

Jöjjetek! Hallgassátok!

Tove halott! Éj fedi szemét,

Mely a király napja volt!

Szíve megállt, nyugszik,

De a királyé vadul ver,

Holtan és mégis vadul!

Hasonlóan egy furcsa csónakhoz,

Mely a hullám fogadására

Oldalát hódolattal meggömbíti,

A csónak kormányosa holtan fekszik,

A mélység hínárjába gabalyodott.

Senki nem visz nekik hírt, úttalan az út.

Gondolataik két folyam voltak,

Folyamok, melyek egymás mellett haladtak.

Hol vannak most Tove gondolatai?

A királyéi furcsán tekergőznek,

Tove gondolatait keresik,

És nem lelik őket.

Messze szálltam, jajszót kerestem, sokat hallottam!

Láttam a koporsót a király vállán,

Henning támogatta;

Sötét volt az éj, egyetlen fáklya

Világította meg az utat;

A királyné tartotta, fenn az erkélyen,

Bosszúvágyó lélekkel.

Szemében könnyek fénylettek,

Melyeket elsírni nem akart.

Messze szálltam, jajszót kerestem, sokat hallottam!

Láttam a királyt, amint a koporsóval hajtott

Parasztgúnyában.

Csatalova,

Mely gyakran vitte győzelmes küzdelembe,

Az húzta a koporsót.

Vadul járt a király szeme,

Egy tekintetet kutatott vele,

A király szíve furcsán fülelt

Egy szót keresve.

Henning a királyhoz szólt,

De ő még mindig a tekintetet s a szót kereste.

A király felnyitja Tove koporsóját,

Meredten néz, ajka remeg, és fülel,

Tove néma!

Messze szálltam, jajszót kerestem, sokat hallottam!

Egy szerzetes a kötelet már meghúzná,

Hogy vecsernyére harangozzon,

De meglátta a kocsist

És elértette a gyász hírt:

A nap alászállt, míg a harang
Temetésre szólított.
Messze szálltam, jajszót kerestem és a halált!
Helwin sólyma volt,
Az tépte szét kegyetlenül
Gurre galambját!

II.

WALDEMAR

Uram, Istenem, tudod-e, mit tettél,
Amikor kicsi Tovém tőlem elvetted?
Kiűztél végső menedékemből,
Melyet boldogságomnak szereztem!
Uram, pirulnod kellene:
A koldus egyetlen bárányát megölted!

Uram, Istenem, én is uralkodó vagyok,
És uralkodóként hiszem, vallom,
Hogy alattvalóimtól nem szabad
Utolsó fénysugarukat elrabolnom.
Rossz úton jársz:
Így zsarnok vagy, nem uralkodó!

Uram, Istenem, angyalaid serege
Mindig csak dicséreted zengi.
De nagyobb szükséged lenne
Egyre, ki feddésedhez is értene.
És ki merné ezt megtenni?
Udvari bolondod sipkáját, Uram, én hadd viseljem!

III.

„A vad hajsza”

WALDEMAR

Ébredjete, Waldemar király hű emberei!
Kössétek derekatokra rozsdás kardotok,
A templomból hozzátok elő a porlepte pajzsokat,
Szörnyű képekkel ijesztőre megfestve.
Ébresszétek fel oszlásnak indult lovaitokat,
Díszítsétek őket arannyal, tapossatok vékonyukba:
Gurre városába kell indulnunk,
Ma van a halottak kivonulása!

A PARASZT ÉNEKE

Koporsófedél kopog és csattan,
Vad ügetés hallik az éjszakában.
Fű verődik le a dombról,
A sírboltok fölött aranylón fényes csengés.
Zörgés és csörgés a fegyvertárban,

Régi vasakat dobálnak és hajítanak,
Kövek verődnek a temető sövényének,
Karvalyok zúgnak elő a toronyból rikoltva,
Nyílik és csukódik a templom kapuja.
Ott mennek! Húzd gyorsan füledre a takarót!

Háromszor gyorsan keresztet vetek
Emberért, házért, lóért és marháért;
Háromszor mondom ki Krisztus nevét,
Hogy őrizze meg a mezőn a magot,
Keresztet vetek okosan kezemre-lábamra,
Oda, ahol az Úr Jézus sebeit viselte,
Így védve vagyok az éji lidérctől,
Nyilallástól és félelmes koboldoktól.
Végül vasat és követ hordok az ajtóm elé,
Gonosz többé nem juthat be hozzám.

WALDEMAR EMBEREI

Légy üdvözölve, ó király, gurrei tó partján!
Átvágtatunk most a szigeten,
Hej! Üres szemgödrökkel és csontkezekkel
Húroztatlan íjról nyilakat lövünk ki,
Hogy eltaláljuk a szarvas árnyképét,
Hej! Hogy a sebből mezei harmat csorduljon ki.
Hej! A harcmező hollója
Kísér bennünket,
Tölgyek koronája fölött vágtatnak a lovak.
Hej! Így vadászunk, mint rég meg van írva,
Minden éjjel vágtatva az utolsó ítéletig.
Hej! Rajta kutya! Rajta ló!
Rövid lehet csak a vadászat!
Itt a kastély, mint egykor régen!
Hej! Loki zabját adjátok a gebéknek,
Mi elveszünk a régi dicsőségen.

WALDEMAR

Tove hangján suttog az erdő,
Tove szemével néz a tó,
Tove mosolyával világlanak a csillagok,
A felhő duzzad, mint hófehér kebel.
Érzékeim üznek, hogy érintsem őt,
Gondolataim látásáért küzdenek.
De Tove itt van, és Tove ott van,
Tove távol van, és Tove közel van.
Tove, te vagy, kit varázserő
Bilincsel a tó és az erdő pompájához?
A halott kebel dagad, szétfeszülni akar,
Tove, Tove, Waldemar utánad vágyódik!

BOLOND KLAUS

„Fura madár az angolna,
Leginkább a vízben él,
De holdvilágnál néha-néha
Kirándulást tesz a partra.”

Gyakran énekeltem ezt uram vendégeinek,
De most leginkább magamra áll dalom.

Házat most nem viszek,
És roppant szerényen élek,
És vendégnek senkit sem hívtam,
És nem dőzsöltem, és nem lármáztam,
És mégis sok szemtelen
Fickó élősködik rajtam,
Ezért, ha akarnék, akkor
Sem kínálhatnék semmit,
De éji nyugodalmam annak adom,
Ki megmondja annak okát,
Miért kell minden éjszaka
A tavacskát kerülgetnem.

Hogy Palle Glob és Erik Paa

Így tenni kénytelen, azt értem jól:

Ők soha nem voltak jámborak;
Most, lóháton ámbár, kockát vetnek
A leghűsebb helyért, messze a tüztől,
Ha egyszer majd a pokolra jutnak.
És a király, ki mindig esztét veszti,
Amint a baglyok megszólalnak,
És mindig egy lányt hívogat,
Ki hónapok, évek óta halott már,
Ő, a király is rászolgált erre.

Jogos, hogy a hajszában részt vegyen,
Mert mindig is gorombán merész volt,
Pedig elkelt volna az óvatosság,
Hogy lesse a veszélyeket,

Hisz ő maga is udvari bolond volt
Annál a nagy uraságnál ott, a Hold fölött.

De hogy én, Klaus, Farum bolondja,
Ki azt hittem, hogy a sírban az embernek
Tökéletes nyugalma lesz,

Hogy a szellem ott marad a porban,
Békésen teszi dolgát,

Csöndesen készül a nagy udvari bálra,

Ahol, mint Knut testvér mondja,

Megszólalnak a harsonák,

Ahol mi jók kappanok helyett majd

Vígan bűnösöket falatozunk.

Jaj, hogy én is lovamon száguldok,

Orrommal a farka felé,

Holtfáradtan a vad vágatótól,

Ha nem volna hozzá késő, felkötném magam.

De ó, mily édes lesz majd végül,

Ha mégis a mennybe kerülök!
Bár bűneim lajstroma hosszú,
A nagyjából kibeszélem magam!
Ki adott ruhát a meztelen igazságra?
Kin verték el a port, fájdalom, ezért?
Igen, ha létezik még igazság,
Akkor nekem kijár a menny kegye.
Na és akkor Isten irgalmazzon önmagának.

WALDEMAR

Szigorú bíró te, ott fönt,
Kineveted a fájdalmam,
De a holtak feltámadásakor majd
Gondold meg jól:
Én és Tove, mi egyek vagyunk.
Lelkünket se szakítsd hát szét soha,
Ne küldj engem pokolra s a mennybe őt,
Mert akkor erőre kapok,
Tönkreverem angyalaid őrségét,
És vadul vágózó seregemmel
Betörök a mennyek birodalmába.

WALDEMAR EMBEREI

A kakas kukorékolásra emeli fejét,
Az új nap már a csőrében van,
És kardjainkról rozsdától vörösen
Csepeg a reggeli harmat.
Az idő letelt!
Tárt szájjal hív a sír,
S a föld beszívja a fényt félő talányt.
Elsüllyedünk! Elsüllyedünk!
Erővel, fénnel jó az élet,
Tettekkel és dobogó szívekkel,
És mi a haláléi vagyunk,
A bánaté és a halálé,
A fájdalomé és a halálé.
A sírba! A sírba! Álomterhes nyugalomra.
Ó, bárcsak alhatnánk békében!

A NYÁRI SZÉL VAD HAJSZÁJA (NARRÁTOR)

Lúdláb úr, Tikhúr asszony,
Bújjatok el hamar,
Mert megkezdődik
A nyári szél vad hajszája.
A szúnyogok félve röpködnek ki
A sással benőtt ligetből,
A tóba belevéste a szél
Ezüst nyomait.
Sokkal rosszabb lesz,

Mint valaha is gondoltátok;
Hú, mily borzongató a nevetés a bükk lombjában!
A szentjánosbogár ez vörös tűznyelvével,
És a sűrű mezei köd,
Sápadt és halott árny!
Micsoda hullámozás és rengés!
Micsoda zengés és éneklés!
A kalászkokra gonoszul lecsap a szél,
Hogy a gabonamező zúgva beleremeg.
Hosszú lábaival hálóján hegedül a pók,
És szétszakad, mit fáradsággal megszöött,
Zengve hull a harmat a völgybe,
Csillagok ragyognak fel és alszanak ki menten,
Menekülve cikázik át a lepke a sövényen,
A békák nedves helyekre bújnak.
Hallga! Mit akarhat hát a szél?
Ha felforgatja a hervadt leveleket,
Azt keresi, mi időnek előtte véget ért:
A tavasz kék-fehér virágai,
A föld illékony nyári álmai rég porrá lettek!
De föl, a fák fölé
Libben most fényesebb terekbe,
Mert ott fönt finoman, mint az álom,
Gondolja, ott kell lenniük a virágoknak!
És a lombkoronákban
Furcsa hangokkal
Köszönti ismét a karcsú szépeket.
Nézd! Már ez is elmúlt,
Szellős ösvényen örvénylik szabadon
A tó fényes tükrére,
És ott, a hullámok végtelen táncában,
A sápadt csillagok visszfényében
Békésen elringatja magát.
Mily csönd lett hirtelen!
Ah, micsoda fény, mily világosság!
Ó, röppenj ki a virágkehelyből,
Kicsiny katicabogár,
És könyörögj szép asszonyodhoz életedért
És napfényért!
Már táncolnak a hullámok a sziklászirtnél,
Már oson a fűben a tarka csiga;
Már éled az erdő madárserege,
A virág lerázza fürtös hajáról a harmatot
És a nap felé kémlel.
Ébredjetek, virágok, ébredjetek gyönyörre!

VEGYES KAR

Nézzétek a napot,
Harsogó színeivel az ég szegélyén,
Keletről köszönt reggeli álma!

Mosolyogva kel föl
Az éj hullámaiból,
Fényes homlokáról árad
A sugárfürtök pompája!

*A dán Jens Peter Jacobsen versciklusát
Robert Franz Arnold német fordításából
magyarra fordította: Gádor Ágnes*